

Warszawa, 15 września 2014 r.

**KRAJOWA RADA KURATORÓW
WARSZAWA**

AKTUALNA SYTUACJA KURATELI SĄDOWEJ W POLSCE

(na podstawie sprawozdania MS-S 40 za rok 2013 i danych z I półrocze 2014 roku
oraz danych KMWPiOO KRK)

Kuratorzy sądowi realizują określone przez prawo zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym, związane z wykonywaniem orzeczeń sądu oraz inne czynności określone w przepisach szczególnych (art. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (uks), Dz.U.01.98.1071 oraz art. 147 §2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. prawo o ustroju sądów powszechnych (usp) Dz.U.01.98.1070. Zadania wykonują w środowisku zamieszkania lub pobytu osób, których dotyczy postępowanie i wskazują one na doniosłą rolę jaką kuratorzy odgrywają nie tylko w strukturze sądownictwa, ale również w życiu i organizacji społeczeństwa, w szczególności społeczności lokalnych.

Realizując ustawowe obowiązki kuratorzy dostarczają sądom materiał diagnostyczny umożliwiający poznanie osób, których losy częściowo uzależnione są od wydanych przez nie orzeczeń. Zasadnicza część obowiązków kuratorów sądowych powinna koncentrować się na wspieraniu i korygowaniu postaw osób, wobec których orzeczone zostały środki wychowawcze (nieletni sprawcy czynów karalnych i osoby zagrożone demoralizacją), bądź probacyjne (sprawcy przestępstw).

Działania kuratorów sądowych wykonujących orzeczenia w sprawach rodzinnych są ukierunkowane na ochronę dzieci i zabezpieczenie ich praw. Dzieje się to również poprzez wypełnianie funkcji korekcyjnych i wychowujących wobec rodziców, wobec których sąd uznał za konieczną ingerencję w sferę wykonywania władzy rodzicielskiej. Nadto kuratorzy sądowi, wykonują różnorodne zadania wobec osób podlegających opiece i kurateli, skazanych za przestępstwa i wykroczenia, udzielają pomocy materialnej osobom zwalnianym z zakładów karnych (pomoc postpenitencjarna), a od roku 2008 uczestniczą także w wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (SDE).

Z punktu widzenia społeczeństwa, a zwłaszcza społeczności lokalnych, kuratorzy sądowi są podstawową instytucją zajmującą się readaptacją osób społecznie marginalizowanych, wykluczonych, naruszających porządek prawny.

Jednocześnie niosą tym właśnie osobom czytelny przekaz, że społeczność nie odrzuca ich i wyciąga do nich pomocną dłoń. Tym samym poprzez swoją pracę realizują zasady: pomocniczości, solidarności i dobra wspólnego, stanowiące podstawy życia społecznego.

Różnorodność i specyfika zadań kuratorskich polegających na pracy z człowiekiem w jego skomplikowanych relacjach życiowych sprawia, że próby przedstawienia ich wkładu w utrzymanie porządku społecznego przekraczają ramy analiz statystycznych. Jednakże ich przytoczenie umożliwi przynajmniej częściowe wyobrażenie roli i znaczenia kuratorów sądowych dla życia i porządku społecznego.

Kuratorska Służba Sądowa na dzień 30 czerwca 2014 roku posiadała przydzielony limit **5211,5** etatów: **91** kuratorów okręgowych (łącznie z zastępcami), którzy kierowali kadrą **5120,5** kuratorów zawodowych, w tym **3** kuratorów oddelegowanych do pracy w Ministerstwie Sprawiedliwości i **75** aplikantów kuratorskich, przygotowujących się do zawodu. Zdecydowana większość kuratorów zawodowych (**95%**) posiada wykształcenie wyższe, zaś osoby nie posiadające takiego wykształcenia mają ponad 25 letni staż pracy w kurateli sądowej. Kuratorzy zawodowi dla dorosłych - **3 126,25** etatów, współpracują z liczącą **15 809** osób kadrą kuratorów społecznych, a **1994,25** kuratorów zawodowych rodzinnych współpracuje z **12 486** kuratorami społecznymi.

Kuratorzy zawodowi w roku 2013 (według stanu na dzień 31 grudnia) wykonywali zadania w **401 403** sprawach osób skazanych wyrokami sądów karnych oraz w **173 199** sprawach podopiecznych sądów rodzinnych. Ponadto kuratorzy sądowi przeprowadzili **676 522** wywiady środowiskowe, z czego kuratorzy dla dorosłych – **330 614**, a kuratorzy rodzinni – **345 908** wywiadów. Powodowało to, że w kręgu oddziaływania kuratorów pozostawało ponad **1 300 000** osób.

Średnia ilość spraw przypadająca na jeden referat kuratora zawodowego dla dorosłych wyniosła **128,6** w tym **75** dozorów, **34,6** spraw dot. kary ograniczenia wolności i **19** innych spraw oraz **106** wywiadów środowiskowych (średnio **8,8** miesięcznie). Natomiast średnie obciążenie kuratora rodzinnego wyniosło **86,8** spraw, w tym **72,4** nadzorów, oraz średnio **173,4** wywiadów środowiskowych (średnio **14,5**) na kuratora. Prowadząc powyższe sprawy kuratorzy dla dorosłych złożyli do sądu **189 548** wniosków o zmianę lub modyfikację orzeczenia, a kuratorzy rodzinni **79 883** - takich wniosków.

W roku 2013 kuratorzy zakończyli postępowanie sądowe w **454 762** sprawach. Kuratorzy dla dorosłych zakończyli postępowanie w **358 360** sprawach, w tym: **138 475** objętych dozorem, **166 675** dotyczących kary ograniczenia wolności oraz **53 210** dotyczących kontroli okresu próby, przerwy w karze i przygotowania do zwolnienia. Natomiast kuratorzy rodzinni zakończyli postępowanie w **96 402** sprawach, w tym w **57 877** sprawach z nadzorem oraz **38 525** pozostałych sprawach.

Od kilku lat liczba spraw kuratorów dla dorosłych utrzymuje się na stabilnym poziomie, a kuratorów rodzinnych nieznacznie maleje, jednak stopień złożoności zleczanych im zadań wyraźnie rośnie. Przed prawie czterema laty kuratorom

dla dorosłych powierzono całość obowiązków związanych z organizowaniem i nadzorowaniem wykonania kary ograniczenia wolności (wcześniej czynności te wykonywał sąd przy udziale kuratorów). W roku 2013 skazani zakończyli **8 712 600** godzin pracy zaś do wykonania na rok następny pozostało **11 897 031** godzin. Kuratorom dla dorosłych powierzono też szereg absorbujących obowiązków związanych z karą pozbawienia wolności odbywaną w systemie dozoru elektronicznego, a nadto w ciągu kilku ostatnich lat liczba wywiadów środowiskowych przeprowadzanych przez kuratorów wzrosła o ponad **90 000**. W tym samym czasie ilość zadań kuratorów rodzinnych nieznacznie się zmniejszyła, ale liczba sporządzanych przez nich wywiadów środowiskowych niezmiennie utrzymuje się na bardzo wysokim poziomie.

Jedną z czynności bardzo obciążających psychicznie kuratorów rodzinnych jest odbieranie dzieci spod władzy osoby nieuprawnionej, a także uczestnictwo w kontaktach osoby uprawnionej z dzieckiem. Wiele spraw z tej kategorii staje się tematem dramatycznych doniesień medialnych. W roku 2013 kuratorzy rodzinni podjęli czynności w **1453** takich sprawach wobec **1899** osób. Podkreślić należy, że wykonując te orzeczenia kuratorzy z roku na rok napotykają na coraz większy opór osób zobowiązanych, co dodatkowo powoduje narastanie u nich strachu i frustracji. Tylko w 2011 roku odnotowano **248** przypadków utrudnień i oporu podczas odebrania dziecka (ok. **14%** wszystkich tego rodzaju spraw) i **205** takich sytuacji w sprawach dotyczących kontaktów osoby uprawnionej z dzieckiem (ponad **25% ogółu spraw**).

Jednym z nowych zadań kuratorskiej służby sądowej jest jej udział w szeroko zakrojonych działaniach państwa w sprawie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Realizując te zadania w 2013 roku, **3 048** kuratorów sądowych weszło w skład zespołów interdyscyplinarnych w związku z czym wzięli oni udział w **11 605** posiedzeniach tych zespołów. Ponadto kuratorzy sądowi uczestniczyli w ponad **20 500** spotkaniach w ramach prawie **13 000** grupa roboczych, powołanych przez te zespoły.

W dalszym ciągu bardzo istotnym problemem kuratorskiej służby sądowej jest niewystarczająca liczba urzędników wykonujących czynności z zakresu obsługi biurowej kuratorów. Ich liczba na koniec 2013 roku wynosiła **prawie 435** etatów, w tym **289,5** pracujących w sekretariatach zespołów kuratorskich i przeznaczonych do wyłącznej obsługi kuratorów oraz **145,5** etatów urzędników, którzy wykonują czynności biurowe na rzecz kuratorów, obok zadań wykonywanych w wydziałach sądów. W stosunku do lat poprzednich był to niewątpliwy wzrost lecz w dalszym ciągu **69** zespołów spośród **527**, czyli blisko **13%** nie posiadało fachowej obsługi biurowej. W takich zespołach czynności biurowe dodatkowo obciążają kuratorów zawodowych co siłą rzeczy zabiera czas przeznaczony na czynności merytoryczne związane z wykonaniem powierzonych im spraw.

Istotnym problemem kuratorskiej służby sądowej są przypadki napaści i agresji fizycznej wobec kuratora oraz ataków zwierząt domowych. W roku 2011 odnotowano **270** przypadków napaści, które stały się przedmiotem **113** postępowań karnych. Zarejestrowano również **162** przypadki napaści zwierząt domowych,

przede wszystkim psów. Szczególnie przykrym jest fakt, że kuratorzy społeczni wykonując powierzone im zadania nie są ubezpieczeni, w związku z czym w przypadku zranienia lub pogryzienia koszty leczenia muszą ponosić we własnym zakresie.

Dbłość o dobrą kondycję kurateli sądowych leży w dobrze rozumianym interesie państwa i społeczeństwa. Kary wolnościowe stanowią realną alternatywę dla przepelnionych zakładów karnych i długiego okresu oczekiwania na osadzenie w nich skazanych. Nie generują też tak wysokich kosztów jakimi obciążone jest wybudowanie i utrzymywanie kolejnych zakładów karnych. Nie można także pomijać i nie doceniać znaczenia kurateli rodzinnej, która chroni dobra najsłabszych członków społeczeństwa, przeciwdziała demoralizacji młodych obywateli, a przez to spełnia funkcję prewencyjną i tym samym ogranicza przestępczość osób dorosłych. Warto zatem inwestować w rozwój kurateli, albowiem jest to zawsze inwestycja w człowieka. Jest ona uzasadniona ekonomicznie, gdyż obecnie jest najtańszą formą readaptacji społecznej. Ponadto jest uzasadniona społecznie, bo niewątpliwie przyczynia się do zachowania i ochrony więzi społecznych i rodzinnych. Jest wreszcie uzasadniona moralnie, ze względu na przekaz wartości i urzeczywistnienie fundamentalnych zasad społecznych. Natomiast więzienie to *„najkosztowniejszy sposób, żeby złych ludzi uczynić jeszcze gorszymi”* (M. Thatcher).

Jesteśmy przekonani, że w kuratelę warto inwestować i przekształcać ją w kierunku jej większego uzawodowienia i profesjonalizacji. Mając to na uwadze środowisko kuratorskie czynnie popiera i w dalszym ciągu jest gotowe popierać oraz włączać się w realizację racjonalnych propozycji służących modernizacji służby, i stworzeniu warunków w celu możliwie najlepszego wykonywania powierzanych jej zadań.

PRZEWODNICZĄCY
Krajowej Rady Kuratorów

Henryk Pawlaczyk

AKTUALNA SYTUACJA KURATELI SĄDOWEJ W POLSCE

(na podstawie danych Wydziału Statystyki MS oraz KMWPiOO KRK)

I. Sprawy kadrowe i organizacja kuratorskiej służby sądowej

1. Stan etatowy KSS (wg danych Komisji MWPPiOO KRK)

- Kuratorzy okręgowi i ich zastępcy **93 etaty**
- Kuratorzy zawodowi dla dorosłych **3.137,5 etatów**
- Kuratorzy zawodowi rodzinni **1.977 etatów**
- Kuratorzy społeczni dla dorosłych **18.043 osób**
- Kuratorzy społeczni rodzinni **13.242 osób**

2. Poziom wykształcenia (dane Komisji MWPPiOO KRK za 2010 r.)

- wyższe **4.945,5 etatów**
- średnie **260 etatów**

3. Zespoły kuratorskiej służby sądowej

Rok	Liczba zespołów Kuratorskiej Służby Sądowej	Obsługa biurowa zespołów KSS (liczba etatów):			Liczba komputerów do użytku kuratorów
		Do wyłącznej obsługi kuratorów	Do częściowej obsługi kuratorów	Razem	
2003	465	110,5	133,75	244,25	219
2004	483	183	165,25	348,25	615
2005	485	180,25	186,5	366,75	1466
2006	490	212	146,5	358,5	2335
2007	503	245	105	350	3681
2008	536	199	92,5	291,5	4652
2009	512	223	101	324	5187
2010	516	239	119,2	358,21	5621
2011	518	256,65	138,9	395,65	5621

4. Bezpieczeństwo i utrudnienia w pracy

- Liczba przypadków napaści i agresji fizycznej wobec kuratora **270** wskutek których wszczęto **132** postępowania karne
- Liczba przypadków ataku zwierząt domowy na kuratora **162**

II. Kuratorzy dla dorosłych.

1a) Liczba spraw i średnia na referat 1 kuratora dla dorosłych (stan na 31.12.2011)

Dozory						Kara ograniczenia wolności		Inne sprawy		Wszystkie sprawy prowadzone przez kuratorów dla dorosłych	
Razem w referacie kuratora zawodowego		Prowadzone przez kuratorów zawodowych		Powierzone kuratorom społecznym		Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia
Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia						
275.123	87,7	108.499	34,6	166.624	53,1	97.993	31,2	70.837	22,6	443.953	141,5

1b) Liczba spraw zakończonych w 2011 roku

Dozory						Kara ograniczenia wolności		pozostałe sprawy		Wszystkie sprawy prowadzone przez kuratorów dla dorosłych	
Razem w referacie kuratora zawodowego		Prowadzone przez kuratora zawodowego		Powierzone kuratorom społecznym		Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia
Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia						
140.230	44,7	59.578	19	80.652	25,7	113.332	36,1	42.950	13,7	296.512	94,5

2. Wywiady środowiskowe

Wywiady w postępowaniu przygotowawczym (art. 214 kpk)						Łączna liczba wywiadów przeprowadzonych w obu fazach postępowania sądowego	
Razem w referacie kuratora zawodowego		Przeprowadzone przez kuratora zawodowego		Powierzone kuratorom społecznym			
Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia		
17.020	5,4	15.761	5	1259	0,4		
Wywiady w postępowaniu wykonawczym (art. 14 kkw)						Ogółem	Średnia
Razem w referacie kuratora		Przeprowadzone przez kuratora zawodowego		Powierzone kuratorom społecznym			
Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia		
303.068	96,6	226.498	72,2	76.570	24,4	320.088	102

3. Wnioski składane przez kuratorów zawodowych

Rodzaj wniosku	Ilość spraw
- wnioski dotyczące warunkowego zwolnienia	11.199
- wnioski dotyczące warunkowego zawieszenia kary	74.794
- wnioski dotyczące kary ograniczenia wolności i pracy społecznie użytecznej	73.395
- wnioski dotyczące warunkowego umorzenia	916
- pozostałe wnioski	1.673
- dozoru elektronicznego	390
Razem wszystkie wnioski	162.367

III. Kuratorzy rodzinni

1a) Liczba spraw i średnia na referat 1 kuratora rodzinnego (stan na 31.12.2011)

Nadzory						Inne sprawy		Wszystkie sprawy prowadzone przez kuratorów rodzinnych	
Razem w referacie kuratora		Przeprowadzone przez kuratora zawodowego		Powierzone kuratorom społecznym					
Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia
150.542	76,1	41.648	21,1	108.894	55,1	29.274	14,8	179.816	91

1b) Liczba spraw zakończonych w 2011 roku

Nadzory						Inne sprawy		Wszystkie sprawy prowadzone przez kuratorów rodzinnych	
Razem w referacie kuratora		Przeprowadzone przez kuratora zawodowego		Powierzone kuratorom społecznym					
Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia
59.457	30,1	18.364	9,3	41.093	20,8	37.924	19,2	97.381	49,3

2. Wywiady środowiskowe

Wywiady w postępowaniu rozpoznawczym i wyjaśniającym						Łączna liczba wywiadów przeprowadzonych w obu fazach postępowania sądowego	
Razem w referacie kuratora		Przeprowadzone przez kuratora zawodowego		Powierzone kuratorom społecznym			
Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia		
277.054	140	259.301	131,2	17.753	9		
Wywiady w postępowaniu wykonawczym						Ogółem	Średnia
Razem w referacie kuratora		Przeprowadzone przez kuratora zawodowego		Powierzone kuratorom społecznym			
Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia	Ogółem	Średnia		
68.120	34,5	49.034	24,8	19.086	9,7	345.174	174,6

3. Wnioski składane przez kuratorów zawodowych

Rodzaj wniosku	Ilość spraw
- wnioski dotyczące spraw opiekuńczych - Opm	35.623
- wnioski dotyczące nieletnich - Nw	26.191
- wnioski dotyczące osób zobowiązanych do leczenia odwykowego - Alk	17.882
- wnioski kierowane do podmiotów innych niż sąd	4.655
Razem wszystkie wnioski	84.351

IV. Standard obciążenia pracą kuratora zawodowego

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 czerwca 2003 r. w sprawie standardów obciążenia pracą kuratora zawodowego (Dz.U.03.116.1100) wyznaczyło standardy obciążenia oddzielnie dla każdej ze specjalności kuratorskich, które powinny się mieścić w granicach wielkości określonych w tabeli.

Lp.	Rodzaje spraw	Kuratorzy dla dorosłych Liczba spraw	Kuratorzy rodzinni Liczba spraw
1	Dozory / nadzory własne	od 20 do 35	od 15 do 25
2	Dozory / nadzory powierzone	od 30 do 60	od 20 do 40
3	Inne sprawy	do 50	do 50
4	Łącznie	do 120 , w tym 50 własnych	do 100 , w tym do 50 własnych